

Sayat Nova haqqında həqiqətlər

(Aşıq, azərbaycanlı və müsəlman Şeyx Sayat Novaya - Harut Seyidə qarşı 200 ildən artıq davam edən erməni terroru)

Ermənistan hakim dairələri Sovet imperiyasının dağılması ərəfəsində fürsətdən istifadə edib öz havadarlarının köməyi ilə bütün azərbaycanlıları qədim ata yurdundan silah gücünə qovub çıxarmağa, Dağlıq Qarabağı zəbt etməyə hazırlaşmağa başladılar. Bir vaxtda Azərbaycanda bu fəlakətin qarşısı alınmadı. Bakıda Azadlıq meydanında hər gün etiraz mitinqi keçirən xalqın səsi eşidilmədi.

O zaman Azərbaycan MK rəhbərliyi Qarabağa Azərbaycan-erməni dostluğu haqqında söhbət aparmağa müəssisələr göndərirdi.

Mənə də Sayat Novanın şeirləri toplusunu və Azərbaycan, gürcü və erməni dilində əlyazması olan “Dəftəri”ni ön sözlə nəfis şəkildə tərtib və nəsrə hazırlamaq tapşırılmışdı. Biz dost rolunda çıxış etməklə “donuzu darıdan çıxarmaq niyyətində idik”.

Cənubi Qafqazda Sayat Nova xalqlar dostluğunun nəğməkarı kimi təbliğ olunurdu. Onun yaradıcılığı ilə yaxından tanışlıq məndə qəti bir fikir oyatmışdı ki, əgər Sayat Nova ermənidirsə, “Dəftər”indəki şeirlər onun orijinal əsəri ola bilməzdi. Bu olsa-olsa Azərbaycan və gürcü dillərini bilən bir erməni aşığının öz repertuarı üçün Cənubi Qafqaz xalqlarının bədii ədəbiyyatından seçmələri öz “Dəftər”inə köçürə bilər. Orta əsr Azərbaycan poeziyasına dərinləndirən bələd olan bir mütəxəssis axtarırdım ki, tədqiqat aparıb “Dəftər”dəki şeirlərin müəlliflərini müəyyənləşdirsin. Onda məlum olardı ki, bu şeirlər ayrı-ayrı şairlərə məxsusdur, “Sayat Nova. Mən dostumun hicr ilə oyandım”. Mən uzun illər bu barədə düşündüm.

Sayat Əmirzadənin “Respublika” qəzeti redaksiyasına

təqdim etdiyi tədqiqat əsəri mənim heyratıma səbəb oldu. Sən demə, Sayat Nova azərbaycanlı imiş.

İstedadlı tədqiqatçı alim S.Əmirzadə həmkarı Sara Sərablı ilə Sayat Novanın külliyyatını dərinləndirən araşdırmaqla təkzib edilməyən tutarlı dəlillərlə iki yüz ildən artıq sirrini özündə gizlədən, erməni mənəvi terrorunu ifşa edən qeyri-adi problemi – mübhəm düynü açmışlar. Onlar təkzibedilməz faktlarla Sayat Novanın kimliyini sübut etmişlər.

Necə deyirlər, dərəni xəlvət görən erməni alimləri tülküsayığı özlərinə irsən xas olan xəyanət yolu ilə Cənubi Qafqazda millətlər arasında üç dildə çalib-çağıran nəğməkarın erməni əsilli olmasını təbliğ etməklə özünün küləşdirə bilmişlər. Mənəvi terror erməniliyin hiylə və qəddarlıqla reallaşdığı yaşam, həyat tərzidir.

Sayat Novanı və onun yaradıcılığını əsarətdən xilas edən S.Əmirzadə və Sara Sərablının bu məsələyə tam aydınlıq gətirən tədqiqat əsəri Tbilisidə rus dilində kütləvi tirajla nəşr olunmuşdur.

Gürcüstanın “Kvira” İnformasiya Agentliyi və “Respublika Qruziya” qəzetində görkəmli alim Bondo Arvelzadə elmi-monoqrafik əsəri haqqında məqaləsində yazır ki, Tbilisidə rus dilində nəşr olunmuş bu kitab yüz əlli ildən çox erməni əsirliyində olan Sayat Novanın və onun yaradıcılığının azad edilməsinə xidmət edir.

Bu dəyərli monoqrafik əsərin məzmununu ehtiva edən, müəlliflərin elmi açıqlaması barədə dolğun təsəvvür yaranan məqaləni oxucularımıza təqdim edirik.

Teymur ƏHMƏDOV.

məliyyə ki, erməni alimlərinin yalanı, uydurmaları, saxtakarlıqları haqda qənaətlərimizdə tək deyilik, zira, daha bir erməni alimi Qurban Karapetyan “Sayatnovaşünaslıq dalana dirənib?” məqaləsində israr edirdi:

“Şairin həyatı və ədəbi irsinin araşdırılmasına çoxsaylı tədqiqatlar, o cümlədən Georq Axverdyan, Qaregin Levonyan, Gevorg Asatur, Morus Asratyan, Həmid Araslı, Babken Çuqaszyan, Paruyr Muradyan, Paruyr Sevak, Vaçə Nalbadyan, Henrik Baxçiyən, Lüdvik Dulyan, Qracik Sevoyan, Xoren Sarkisyan, Suren Arutyunyan, Qrayr Muradyan, Zarzand Daryan və digərlərinin əsərləri həsr edilmişdir. Və bütün bunlarla yanaşı toplanmış faktiki material azlığı və kasadlığı ilə heyret doğurur. Şair aşığın bioqrafiyasının ən vacib və əsas məsələləri və onun nəğmələrinin təfsiri ilə bağlı əlüstü, qətiyyətin uyuşmayan, bir-birinə zidd, bir araya sığmayan versiyalar, variantlar və oxunmalar mövcuddur. Sayatnovaşünaslıq ədəbiyyatında çox şey sənədlərə, faktlara, mənbələrə istinad etmir, ehtimallara, gümanlara, düşüncələrə əsaslanır, ona görə kifayət qədər dəlilsübutlu, əsaslandırılmış hesab edilə bilməz. Bununla belə, bir çox tədqiqatçıların öz dəlillərini möhkəmlətmək və sənədlə faktura nəticələri əldə etmək məqsədi ilə ən adi fakt təhriflərinə, onların dəyişdirilməsinə, Sayat Nova mətnlərinin həddən artıq sərbəst, yolverilməz ixtiyarı oxunmasına yol vermələri əlamətdardır”.

Məsələlərin bu hal almasının səbəbləri haqda qəti söz söyləmək çətinidir. Hər halda məsuliyyətlə söyləmək olar ki, bunun ilk əsas səbəbi sayatnovaşünasların birinci nəslə, xüsusən Georq Axverdyan və Qaregin Levonyanın bir sıra kobud xətalara yol vermələri olmuşdur ki, beləliklə onlar Sayat Nova yaradıcılığının bütün sonrakı tədqiqatına yanlış istiqamət vermişlər.

Düz bir il əvvəl biz rus dilində “Sayat Nova. Mən dostumun hicr ilə oyandım” kitabı üzərində işi bitirdik. Mətbuatda kitaba ilk qiymətlərdən birini Gürcüstan KİV-i verdi: “Bu yaxınlarda Tbilisidə “Sayat Nova. Mən dostumun hicr ilə oyandım” kitabı çapdan çıxmışdır. Kitab XVIII əsrdə Sayat Nova təxəllüsü ilə yazıb-yaratmış şair-aşığın həyat və yaradıcılığının elmi tədqiqatıdır. Çoxillik

araşdırmalar sayəsində şair Sayat Novanın həyatı və yaradıcılığı barədə həqiqəti öyrənmək mümkün olmuşdur, belə ki, yalançı erməni elmi həm onun tərcümeyi-halını, həm də onun poeziyasının məzmununu saxtalaşdırmış və təhrif etmişdir. Bu unikal tədqiqat əsərinin işıq üzünə gəlməsi haqda Gürcüstanın “Kvira” informasiya agentliyi, eləcə də “Respublika Qruziya” qəzetində Bondo Arveladze tərəfindən məlumat yayılmışdır. Tbilisidə buraxılmış kitab yüz əlli ildən çox erməni əsirliyində olan Sayat Novanın xatirəsinin və yaradıcılığının azad edilməsinə xidmət edir.

“Aşıq Sayat Nova (əsl adı Harut Seyiddi) irsindən yüzdən artıq nəğmənin geniş filoloji təhlili erməni mütəxəssislərinin Sayat Novanın erməni və xristian olması haqda 160 illik yalan iddialarını təkzib etmişdir. Tədqiqat sübut etmişdir ki, bu vaxtanan erməni tarixçiləri və alimlərinin Sayat Novanın həyat və yaradıcılığı haqda bütün rəyləri tarixi həqiqətə tamamilə uyğun deyildir”.

“Respublika Qruziya” qəzetində akademik Bondo Arveladzenin bu elmi əsərin işıq üzünə gəlməsinə həsr edilmiş resenziyasında yazır: “Artıq əsr yarımından artıq müddətdir ki, Sayat Nova poeziyası və bioqrafiyası tədqiqat və araşdırma obyektidir. Bütün bu dövr ərzində Sayat Novanın məlum olmayan bioqrafiyası haqda əsaslandırılmış və ya əsaslandırılmamış fikirlər olmuşdur, lakin bu uzun tədqiqatlara baxmayaraq onun kimliyi birmənalı müəyyən edilmişdir.... Sayat Novanın yaradıcılıq irsinin bu elmi tədqiqatından (yəni, “Sayat Nova: Mən dostumun hicr ilə oyandım” kitabından - red.) çıxan nəticələr erməni mütəxəssislərinin Sayat Novanın “erməni” və “xristian” olması haqda 160 illik yalançı iddialarını təkzib edir. Sayat Nova mahiyyət etibarilə iki dəfə erməni plutokratlarının əsirliyinə düşüb. Bir dəfə həyatında, nə zaman ki o, iradəsinə qarşı erməni monastrında dustaq edilmişdi və ikinci dəfə, onun yaradıcılığının mahiyyəti qəsdən bilə-bilə təhrif edilib, saxtalaşdırılıb, tamamilə tarixi gerçəkliyə zidd hala salınırkən”.

Bu kitab haqqında mətbuatda ilk rəylərdən birinin müəllifi də Bakı Slavyan Universitetinin professoru Aslan Məmmədli. O, sayatnovaşünaslıq

da yeni mərhələ” məqaləsində yazır: “2017-ci ildə Tbilisinin “Meridiani” nəşriyyatında Sayat Əmirzadə və Sara Sərablının “Sayat Nova. Mən dostumun hicr ilə oyandım” kitabı işıq üzünə çıxmışdır. Kitab onilliklərlə uzanan inadlı əməyin, müxtəlif mənbələrdən toplanan materialların, son dərəcə dəqiq linqvistik və kulturoloji təhlilin, dərin düşüncə, şübhə və tapıntıların məhsulu kimi ərəşəyə gəlmişdir. Müəlliflər Sayat Novaya həyatlarını həsr etmişlər desək, mübaliğə olmaz... Tədqiqat sistemli xarakter daşıyır, ona görə təhlildə bir neçə istiqamət görmək oxucudan bəzi intellektual səy tələb edir. Məsələn, müəlliflər şairin yaradıcılığının qiymətləndirilməsini sufi ədəbiyyatı kontekstində həyata keçirməyə çalışırlar, yaxşı anlayaraq ki, bu, ümumiyyətlə mistik fəlsəfənin, eləcə də islam fəlsəfəsinin mahiyyətinə bələd olmadan edilməsi mümkün deyil. Sanki ən adi, daha doğrusu, xalqın canlı danışiq dilində yazılmış mətni oxuyub anlamaq üçün mistik rəmzlərdən məlumatlı olmaq zəruridir. Bu, son dərəcə böyük məsələdir...”.

Sayat Nova əsərlərinin dəruni mənası şair həyatda ikən müasirləri üçün belə mahiyyət etibarilə anlaşılan deyildi. Bəzən isə onun Allaha mistik sevgilə dolu poeziyası yanlış anlaşıldı.

(davamı növbəti saylarımızda)